

Vasthouden of loslaten?

Het lot van particuliere kunstverzamelingen

Hoe denken particuliere verzamelaars over het voortleven van hun verzameling? Of zijn ze daar helemaal niet mee bezig? *Boekman* ging op bezoek bij Willem Venema, eigenaar van een grote verzameling vinylplaten, en bij Flip Bool en zijn partner Veronica Hekking, die onder meer een fotocollectie bezitten.

André Nuchelmans

Wat na binnenkomst in beide onderkomens al snel duidelijk wordt, is dat verzamelaars zich meestal niet tot één verzamelgebied beperken. Venema's woonkamer staat vol vitrines met objecten uit de Tweede Wereldoorlog en Dinky Toys. Daarnaast heeft hij dvd's van alle films

Ik, Jan Cremer
(55ste druk, 2014)

over Hitler en verzamelt hij zoveel mogelijk drukken van *Ik, Jan Cremer*. 'Dat laatste komt voort uit een weddenschap met Willem Oltmans over het aantal drukken', vertelt hij, gezeten in de speciaal voor zijn vinylcollectie opgetrokken aanbouw aan zijn woning. 'Ik had er sterk mijn twijfels over of dat aantal wel klopte en dan is er maar een manier om erachter te komen.'

Ook Flip Bool en Veronica Hekking hebben meer dan alleen foto's. De muren hangen vol beeldende kunst. 'Flip is de verzamelaar in de familie', zegt Hekking. 'Hij beheert het familie-archief, dat teruggaat tot de 19de eeuw, hutkoffers vol correspondentie, documenten en foto's. Daarnaast heeft hij zich over andere zaken ontfermd.' Bool beaamt dit. 'Ik heb ook nog een collectie kunstenaarsboeken en drukwerken van bekende Nederlandse grafisch ontwerpers. Net als fotografie wordt grafische vormgeving nog niet zo lang serieus verzameld. Zelfs baanbrekende reamedrukwerken zoals van Piet Zwart en zijn geestverwanten verdwenen destijds grotendeels in de prullenbak en zijn daardoor nu zeldzaam.' Hetzelfde geldt voor het werk van academieleerlingen. 'De weduwe van Paul Citroen kwam bij een verhuizing werk tegen van zijn studenten. Dat zou weggegooid worden omdat niemand er interesse in had. Toen heb ik me maar als beheerder opgeworpen. Maar ja, het is wel een ballast, waar moet je ermee naartoe? Mijn collectie op het gebied van de grafische vormgeving hoort eigenlijk thuis in een bibliotheek als die van AKV|St.Joost in Breda, als documentatie voor studenten', aldus Bool. 'Maar door ruimte- en personeelsgebrek is "opschoning" daar aan de orde van de dag en dan bedenkt je je wel twee keer, dus blijft alles voorlopig nog maar hier.'

Willem Venema bij zijn vinylcollectie.
Foto: Jack Tillmanns

Opschonen van het Mojo- en Double Vee
Concertsarchief op het DVC-kantoor

Vuilcontainer

Venema worstelt met hetzelfde probleem. Zijn grootste angst is dat zijn collectie vinylplaten hetzelfde lot treft als de boekencollectie van Boudewijn Büch. ‘Het gaat mij aan het hart om te zien hoe zo’n collectie uit elkaar spat’, zo liet hij weten in een interview met Robert Haagsma. ‘Ik moet er niet aan denken dat het later met mijn spullen gebeurt. Mijn verzameling vormt een eenheid’ (Haagsma 2006, 191). Verkopen is voor hem ook geen optie. ‘Geld is niet de reden dat ik verzamel, het is geen belegging. Dan zou ik ook platen moeten verzamelen waar ik niets mee heb; alleen maar voor de financiële waarde. Wel verliest de collectie zijn waarde als de samenhang verstoord wordt. Los verkopen is dus niet aan de orde.’ Toen er nog een Nationaal Poparchief was, overwoog hij zijn collectie daar onder te brengen, maar hij is blij dat niet te hebben gedaan. ‘Als je ziet dat die collectie ook over verschillende instellingen is verdeeld en dat er niets meer van is terug te vinden, kun je het net zo goed in de vuilcontainer gooien.’ Veronica Hekking denkt contrecoeur na over wat er met hun verzamelingen moet gebeuren. Bool heeft dat minder. ‘Bijna elke verzamelaar vindt het leuk als zijn collectie bij elkaar blijft. Maar dat kan ook digitaal. De foto’s die we hebben, kunnen we sowieso niet ophangen, daar zijn ze te kwetsbaar voor.’

Persoonlijke band

Zowel bij Venema als bij Bool en Hekking komt de verzameling voor een belangrijk deel voort uit hun werk. Venema, die werkte bij boekingsbureau Mojo Concerts en nu zijn eigen bureau Double Vee Concerts heeft, ontving albums van alle geboekte bands. 'Van bands die ik vertegenwoordigde, had ik alles compleet. Daar heb je een emotionele band mee, dat doe je niet zomaar weg. Het materiaal dat ik kreeg, had ik nodig voor mijn werk. Op de hoes stond informatie die ik kon gebruiken.' Nu ook zijn aanbouw gevuld is, moet hij onderdelen van de verzameling wegdoen. 'Dat wordt dan toch een deel van mijn cd's, waar ik minder mee heb.' Toen hij in 2004 moest vertrekken bij Mojo (inmiddels onderdeel van Live Nation), bedong hij dat hij het archief tot 1996, met contracten, *riders*¹, entreebewijzen en afrekeningen, mee mocht nemen. 'Mojo deed er niets mee en stond zelfs op het punt het weg te gooien. Dat staat nu allemaal op mijn kantoor en wordt opgeschoond. De afrekeningen, stapels papier, gingen in de shredder. Cultuurhistorisch gezien is het interessant materiaal, dat bewaard zou moeten worden. Je kunt er de ontwikkeling van popconcerten in Nederland aan aflezen, het soort zalen waar gespeeld werd, de prijsontwikkeling van kaartjes. Onlangs kreeg ik te horen dat het vanaf 1997 conform de fiscale bepalingen in zijn geheel door Mojo is geruimd. Ik vind dat zeer spijtig.'

Bij Bool en Hekking houdt de fotocollectie ook direct verband met hun beroepsactiviteiten. 'Onze collectie fotografie is werkgerelateerd en werd aangekocht omdat een van ons met een boek bezig was en om lezingen of colleges te ondersteunen', vertelt Hekking. Bool werkte 15 jaar bij het Haags Gemeentemuseum en legde daarna de basis voor de collectie van het latere Nederlandse Fotomuseum. Omdat het ging om complete negatievenarchieven concurreerde het niet met zijn professionele verzamelactiviteiten. Ook voor hun collectie beeldende kunst speelt de persoonlijke band met de kunstenaar een belangrijke rol. 'Je ziet iets waar je hart naar uitgaat en wilt dat kopen, vaak direct via de maker. Dat speelt zeker mee als we iets aanschaffen. We kennen bijna iedereen van wie we werk hebben en volgen hun carrière. Contact en connectie horen voor ons bij het verzamelen. We kopen de werken samen. Soms valt Flip iets op, soms mij.'

Flip Bool en Veronica Hekking in het koetshuis van Huize Frankendael voor het retourtransport van hun fotocollectie. Foto: Ben Faydherbe

Flip Bool en Veronica Hekking voor een gomdruk (1989/1990) en cyanotypie (1993/1994) van hun zoon Cas door Helena van der Kraan. Foto: Ben Faydherbe

Het is een spannend spel', aldus Hekking. 'Al ben ik zelf wat voorzichtiger met aanschaffen dan Flip. Doordat we eenzelfde voorkeur hebben, komt er vanzelf lijn in wat we aanschaffen.' Toch zijn ze terughoudend om hun verzameling een collectie te noemen. 'Een echte collectie kenmerkt zich door verbanden', vertelt Bool. 'Wij kopen wat we tegenkomen en mooi vinden, maar altijd weloverwogen. Uiteindelijk blijkt er dan toch een verband te bestaan tussen al die individuele werken.'

Beknibbelen

Al is het geen dagelijks onderwerp van gesprek, ze hebben zeker nagedacht over wat er met hun collectie moet gebeuren, of wat hun voorkeur heeft. Voor de collecties beeldende kunst en fotografie van Bool en Hekking bestaat interesse bij musea. 'Bij voorkeur als schenking', zegt Bool licht geïrriteerd. 'Als je ziet hoeveel geld

er bij aankopen omgaat, zoals de 80 miljoen van het Rijksmuseum voor de aankoop van een Rembrandt, dan mag er bij onze collectie ook best wel wat tegenover staan. Tenzij de overheid en musea zich anders opstellen.’ Bool doelt hiermee op het feit dat musea graag schenkingen krijgen, om die na verloop van tijd eventueel weer te gelde te maken. ‘Ik ben op zich niet tegen afstoten, maar dat collecties van particulieren om niet worden overgedragen, en later weer worden verkocht, vind ik niet acceptabel.’

Hij heeft zich weleens in het belastingvoordeel bij schenkingen verdiept, maar betwijfelt of dat voor hen wat is. ‘Dat levert uitsluitend echt vermogenden wat op.’ Ook vindt hij dat musea te vaak beknibbelen op de inkomsten van kunstenaars bij aanschaf van hun werk of als tijdelijke bruikleen voor een tentoonstelling.

Willem Venema zou zijn collectie vinyl het liefst schenken aan een van overheidswege gecertificeerd en georganiseerd Nederlands depot van grammofoonplaten, wanneer dat er was. ‘Als je een verzameling van bijvoorbeeld alle boeken en drukken van het werk van Herman Heijermans hebt, heeft dat cultuurhistorische waarde. Er zijn afspraken over wat ervan bewaard moet blijven en instellingen om de werken daadwerkelijk te bewaren. Het is absurd dat gedrukte boeken in Nederland wel voor het nageslacht worden bewaard en platen met popmuziek, die een veel groter bereik hebben, niet. Krijgen zij ooit dezelfde waardering? Wat doe je ermee zolang die er niet is?’ Wat dat betreft is er een verband met het medium fotografie, dat pas sinds midden jaren tachtig als kunstvorm wordt erkend en voordien slechts door een beperkt aantal instellingen werd verzameld. Momenteel is er geen instantie waarbij Venema zijn collectie kan onderbrengen. Zijn vrouw noch dochter hebben interesse in zijn verzamelingen. ‘Het hoeft van mij ook niet een afgesloten verzameling te blijven. Als er een depot van Nederlandse grammofoonplaten zou zijn, zou mijn collectie gebruikt kunnen worden om ontbrekende stukken mee aan te vullen, er ontstaat dan een nog completere verzameling.’ Diep in zijn hart zou hij zijn verzameling op de plaats willen houden waar zij nu is. ‘Als ik dan denk aan Harry Mulisch, wiens werkkamer in oorspronkelijke staat bewaard blijft en toegankelijk wordt voor het publiek. Als ik wist

dat het bij mij zo zou gaan, zou me dat een gerust gevoel geven.’

De wereld volgens Willem Venema

Voorlopig zijn zowel Venema als Bool en Hekking nog druk doende hun verzamelingen aan te vullen en te ordenen. Op uitnodiging besloten de laatsten vorig jaar voor het eerst met hun fotocollectie in de openbaarheid te treden door een tentoonstelling in het Amsterdamse Huize Frankendael. Toen ze bezig waren die samen te stellen ontdekten ze een aantal thema's in hun verzameling, zoals stad en landschap, portret, stilleven en beeldmanipulatie. ‘Het uitzoeken van de objecten legde verbanden bloot die we zelf nog niet eerder hadden gezien. De expositie heeft ons veel reacties opgeleverd. Zo kregen we de vraag of we nog andere aspecten van onze verzameling in een expositie zouden willen belichten en daar denken we nu over na’, vertelt Hekking. Willem Venema heeft vier A4'tjes met platen die hij nog wil hebben. ‘Dingen die ik nog niet heb, waarvan ik me zelfs afvraag of ze wel bestaan.’ Daarnaast verschijnt er een biografie gebaseerd op zijn collecties en zijn dagboek. ‘Een soort “de wereld volgens Willem Venema”’. Met het ouder worden, wordt alles relatiever, ook je hobby's. Je staat er meer bij stil dat het leven eindig is, en wilt je kennis en kunde doorgeven. Ik word tenslotte gezien als een van de sleutelfiguren in de popmuziek in Nederland en was er vanaf het begin bij.’

Wat er met hun verzamelingen gebeurt, is voor hen op dit moment nog van secundair belang, al hebben ze er wel over nagedacht. Voor een erkende kunstvorm zoals fotografie is het gemakkelijker een geïnteresseerde instelling te vinden dan voor een vorm van populaire cultuur zoals popmuziek. Maar wellicht komt daar de komende jaren nog verandering in, zodat ook de platencollectie en het Mojo-archief van Willem Venema uiteindelijk een goede bestemming krijgen. ●

Literatuur

- Baartman, N. (2016) ‘Vakmanschap, verzameldrift en vernieuwingsdrang’. In: *VPRO Gids*, nr. 37, 26-29.
Haagsma, R. (2006) *Vinylfanaten*. Utrecht: Spectrum.

Noot

- 1 Op een *rider* staan de wensen van een band of artiest voor een optreden, zoals wat er in de kleedkamer aanwezig dient te zijn en hoe het podium ingericht moet worden.